

SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA SAN'ATNING YANGI QIYOFASI

*Asqarova Mushtariy**O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi**"San'atshunoslik" ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi**Ilmiy rahbar: Iskandirova G.*

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining san'at sohasiga kirib kelishi, uning tasviriy san'at, musiqa, teatr, kino va xoreografiya kabi yo'nalishlarga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida yaratilayotgan ijodiy mahsulotlarning afzalliklari, muammolari va istiqbollari yoritiladi. Muallif san'at va texnologiyalar integratsiyasi natijasida shakllanayotgan yangi badiiy tafakkur masalalarini ilmiy nuqtai nazardan tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, san'at, raqamli texnologiyalar, ijodkorlik, teatr, xoreografiya, innovatsiya, madaniyat, raqamli san'at, kreativ industriya.

Аннотация: В данной статье анализируется влияние технологий искусственного интеллекта на сферу искусства. Рассматриваются изменения, происходящие в изобразительном искусстве, музыке, театре, кино и хореографии под воздействием современных цифровых технологий. Особое внимание уделяется преимуществам, проблемам и перспективам использования искусственного интеллекта в творческой деятельности.

Ключевые слова: искусственный интеллект, искусство, цифровые технологии, творчество, театр, хореография, инновации, культура, цифровое искусство, креативная индустрия.

Abstract: This article examines the impact of artificial intelligence technologies on the field of art. It analyzes the transformations occurring in visual arts, music, theater, cinema, and choreography under the influence of modern digital innovations. Particular attention is paid to the advantages, challenges, and future prospects of integrating artificial intelligence into creative processes.

Keywords: artificial intelligence, art, digital technologies, creativity, theater, choreography, innovation, culture, digital art, creative industry.

XXI asr insoniyat taraqqiyoti tarixida raqamli texnologiyalar asri sifatida e'tirof etilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida hayotning barcha jabhalarida tub o'zgarishlar yuz bermoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi fan, ta'lim, iqtisodiyot va madaniyat bilan bir qatorda san'at sohasiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi kunda sun'iy intellekt nafaqat texnik jarayonlarni avtomatlashtirish vositasi, balki ijodiy faoliyatning faol ishtirokchisiga aylanib bormoqda. San'at azaldan inson qalbi, hissiyotlari va estetik qarashlarining ifodasi sifatida shakllangan.

Har bir davr san'atga o'zining yangi uslubi va imkoniyatlarini olib kirgan. "AI systems can produce novel and valuable outputs that are often regarded as creative, challenging traditional assumptions about the exclusive role of humans in artistic creation."¹ Mazkur fikr shuni anglatadiki, sun'iy intellekt tizimlari yangi va qimmatli ijodiy mahsulotlar yaratishga qodir bo'lib, bu holat ijod faqat insongagina xos degan an'anaviy qarashlarni qayta ko'rib chiqishga sabab bo'lmoqda. Agar Uyg'onish davri rassomchilik va me'morchilikning gullab-yashnashi bilan ajralib turgan bo'lsa, XX asr fotografiya va kino san'atining rivojlanishiga zamin yaratdi. XXI asr esa san'at tarixida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar davri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ko'p yillar davomida ijodkorlik faqat inson tafakkuriga xos qobiliyat sifatida qaralib kelingan. Biroq zamonaviy algoritmlar tasvir yaratish, musiqa bastalash, matn yozish va videolar ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'lib, bu qarashlarga yangi nuqtai nazarni olib kirdi. Bugungi kunda sun'iy intellekt tizimlari millionlab ma'lumotlarni tahlil qilish orqali yangi badiiy mahsulotlarni yaratishga qodir. Sun'iy intellekt tomonidan yaratilayotgan asarlar ko'pincha inson ijodi bilan raqobatlasha oladigan darajaga yetmoqda. Bu esa san'atshunoslar va tadqiqotchilar oldiga muhim savollarni qo'ymoqda: ijodning haqiqiy egasi kim? Mualliflik huquqi kimga tegishli? Sun'iy intellekt san'atkorning o'rnini egallay oladimi? Mutaxassislarning aksariyati sun'iy intellektni ijodkorning raqibi emas, balki yordamchisi sifatida baholamoqdalar. Chunki algoritmlar mavjud ma'lumotlarni qayta ishlaydi, inson esa ularga ma'no va ruh bag'ishlaydi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt yordamida yaratilgan tasvirlar san'at olamida katta qiziqish uyg'otmoqda.

Maxsus dasturlar bir necha soniya ichida murakkab kompozitsiyalar yaratishga qodir. Rassomlar ushbu texnologiyalardan g'oyalarni vizuallashtirish, eskizlar tayyorlash va yangi uslublarni sinab ko'rish uchun foydalanmoqdalar. Raqamli san'atning rivojlanishi natijasida NFT texnologiyalari ham keng tarqaldi. Bu esa san'at asarlarini raqamli shaklda sotish va mualliflik huquqini himoya qilish imkoniyatini yaratdi. Natijada san'at bozorida yangi iqtisodiy munosabatlar shakllanmoqda. Teatr san'ati ham texnologik yangiliklardan chetda qolmayapti. Zamonaviy spektakllarda virtual dekoratsiyalar, interaktiv sahna elementlari va sun'iy intellekt asosidagi yoritish tizimlari qo'llanilmoqda. Bunday texnologiyalar tomoshabinning spektaklga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda sahna ifoda vositalarini kengaytiradi. Xoreografiya san'atida esa sun'iy intellekt harakatlarni tahlil qilish, yangi raqs kombinatsiyalarini yaratish va mashg'ulot jarayonlarini takomillashtirish imkonini bermoqda. "Artificial intelligence is increasingly being used to generate music, paintings, poetry and other forms of artistic expression."²

¹ Boden M.A. *Creativity and Art: Three Roads to Surprise*. Oxford University Press, 2010. p. 29.

Ushbu fikrga ko'ra, bugungi kunda sun'iy intellekt musiqa yaratish, tasviriy san'at asarlarini ishlab chiqish, she'r yozish va boshqa ijodiy faoliyat turlarida keng qo'llanilmoqda. Bu esa san'atning yangi raqamli shakllarini vujudga keltirmoqda. Bu ayniqsa professional balet va zamonaviy raqs san'ati rivojida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Musiqa sohasida sun'iy intellekt yangi kuylar yaratish, aranjirovkalar tayyorlash va ovozlarni qayta ishlash imkoniyatini bermoqda. Ayrim kompozitsiyalar sun'iy intellekt yordamida yaratilgan bo'lishiga qaramay, tinglovchilar tomonidan ijobiy qabul qilinmoqda. Kino sanoatida esa sun'iy intellekt ssenariy yozish, montaj qilish, maxsus effektlar yaratish va personajlarni modellashtirishda keng qo'llanilmoqda. Natijada film ishlab chiqarish jarayonlari tezlashib, xarajatlar qisqarmoqda. Sun'iy intellektning san'atga kirib kelishi bilan bir qator muammolar ham yuzaga chiqmoqda. Avvalo, mualliflik huquqi masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bundan tashqari, inson ijodining qadri pasayishi yoki standartlashuv xavfi ham mavjud. "Computational creativity aims not to replace human artists but to enhance and extend human creative capabilities."³

Bu fikr sun'iy intellektning asosiy vazifasi san'atkorning o'rnini egallash emasligini, aksincha uning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish va yangi g'oyalar yaratishiga yordam berishini anglatadi. Shunga qaramay, sun'iy intellekt san'at rivojining yangi bosqichini boshlab bermoqda. Kelajakda inson va texnologiya hamkorligi natijasida yanada mukammal, innovatsion va estetik jihatdan boy asarlar yaratilishi kutilmoqda. Eng muhimi, texnologiya san'atkorning o'rnini egallashi emas, balki uning imkoniyatlarini kengaytirishi lozim. Sun'iy intellekt zamonaviy san'at taraqqiyotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. U tasviriy san'at, musiqa, teatr, kino va xoreografiya kabi ko'plab yo'nalishlarda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Texnologiyalar va san'atning uyg'unlashuvi natijasida yangi estetik qarashlar, yangi ijodiy usullar hamda yangi madaniy makon shakllanmoqda. Shu sababli sun'iy intellektni san'atning raqibi emas, balki uning rivojlanishiga xizmat qiluvchi innovatsion vosita sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Boden M.A. *Creativity and Art: Three Roads to Surprise*. Oxford University Press, 2010.
2. Miller A.I. *The Artist in the Machine: The World of AI-Powered Creativity*. MIT Press, 2020.
3. Dartnall T. (ed.) *Artificial Intelligence and Creativity: An Interdisciplinary Approach*. Springer, 2010.
4. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson Education, 2021.
5. Negroponte N. *Being Digital*. New York: Vintage Books, 1995.
6. Floridi L. *The Ethics of Artificial Intelligence*. Oxford University Press, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining madaniyat va san'at sohasini rivojlantirishga oid qarorlari va farmonlari.
8. Zamonaviy san'at va raqamli texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.